Preporuke o kriterijima i procedurama za vrednovanje inostranih kvalifikacija

**usvojene od Odbora Lisabonske konvencije o priznavanju
na njegovom Drugom sastanku,
Riga, 6. juni 2001. godine**

Preambula

Odbor Konvencije o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u oblasti Evrope,

uzimajući u obzir da je cilj Vijeća Evrope i UNESCO-a postići veće jedinstvo između članica, te da se taj cilj može pogotovo ostvarivati zajedničkim djelovanjem u kulturnim pitanjima;

imajući u vidu Konvenciju Vijeća Evrope/UNESCO-a o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u oblasti Evrope;

imajući u vidu Evropsku kulturnu konvenciju;

imajući u vidu Evropske konvencije broj: 15, o jednakovrijednosti diploma koje vode do prijema na univerzitete; 21, o jednakovrijednosti perioda univerzitetskih studija; 32, o akademskom priznavanju univerzitetskih kvalifikacija; 49, Protokol Evropske konvencije o jednakovrijednosti diploma koje vode do prijema na univerzitete; i 138, o općoj jednakovrijednosti perioda univerzitetskih studija; kao i Evropski sporazum broj 69 o prenosivosti studentskih stipendija;

imajući u vidu UNESCO-vu Konvenciju o priznavanju visokoškolskih studija, diploma i stepena u državama koje pripadaju oblasti Evrope;

imajući u vidu dvije deklaracije o primjeni Evropske konvencije br. 15 i Opću deklaraciju o Evropskim konvencijama za jednakovrijednost;

imajući u vidu Deklaraciju Evropskih ministara obrazovanja u Bologni 19. juna 1999. godine;

imajući u vidu Dodatak diplomi koji su zajedno razradile Evropska komisija, Vijeće Evrope i UNESCO, Kodeks dobre prakse u davanju međudržavnog obrazovanja UNESCO-a/Vijeća Evrope, te Evropski sistem prenosa bodova (ECTS);

imajući u vidu praktično djelovanje kako bi se poboljšalo priznavanje visokoškolskih kvalifikacija koje vrši Evropska mreža nacionalnih centara informisanja za akademsko priznavanje i mobilnost ("Mreža ENIC") Vijeća Evrope/UNESCO-a;

uzimajući u obzir da Vijeće Evrope i UNESCO uvijek podstiču akademsku mobilnost kao način da se bolje razumiju različiti jezici i kulture, bez ikakva oblika rasne, vjerske, političke ili polne diskriminacije;

uzimajući u obzir da će studiranje ili rad u stranoj zemlji vjerovatno doprinijeti kulturnom i akademskom obogaćivanju pojedinca, te prema tome poboljšati izglede za karijeru tog pojedinca;

uzimajući u obzir da priznavanje kvalifikacija jeste zasnovan preduslov za mobilnost, kako akademsku tako i profesionalnu;

preporučuje vladama država koje su stranke u Konvenciji o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u oblasti Evrope[1]:

I. da uzmu u obzir, kod uspostavljanja svojih politika priznavanja, principe

[1] U ovoj Preporuci ova Konvencija će se odnositi na "Lisabonsku konvenciju o priznavanju"

postavljenja u dodatku ovom dokumentu;

II. da ukažu odgovarajućim nadležnim tijelima na te principe, kako bi se mogli razmotriti i uzeti u obzir;

III. da promovišu uvođenje tih principa od strane vladinih agencija i mjesnih i regionalnih vlasti, te od strane visokoškolskih ustanova u granicama koje postavlja autonomija visokoškolskih ustanova;

IV. da osiguraju da se ova Preporuka što šire podijeli svim licima i tijelima vezanima uz priznavanje visokoškolskih kvalifikacija;

poziva glavnog sekretara Vijeća Evrope i generalnog direktora UNESCO-a da primjereno prenesu ovu Preporuku vladama onih Država koje su pozvane na Diplomatsku konferenciju zaduženu za usvajanje Lisabonske konvencije o priznavanju ali koje nisu postale stranke u toj Konvenciji.

I. Opće napomene

1. Ova je Preporuka usvojena u okviru Lisabonske konvencije o priznavanju i primjenjuje se na Stranke ove Konvencije. Ipak, principi i praksa opisani u ovoj Preporuci mogu se jednako dobro primijeniti i na priznavanje kvalifikacija izdatih u drugim zemljama prema dogovorima o međudržavnom obrazovanju ili na priznavanje kvalifikacija u zemljama koje nisu stranke u Lisabonskoj konvenciji o priznavanju.

2. Preporuka kodifikuje postojeće najbolje načine rada kod procjenilaca isprava i polazi od tog rada predlažući dalja poboljšanja. Odredbe Preporuke posebno se odnose na slučajeve priznavanja gdje je potrebno složeno vrednovanje. Uočeno je da se slučajevi koji sadrže dobro poznate kvalifikacije mogu obrađivati na jednostavniji način.

II. Definicije

3. Pojmovi definisani u Lisabonskoj konvenciji o priznavanju koriste se u istom smislu u ovoj Preporuci, pa se ukazuje na definiciju tih pojmova u Odjeljku I. Konvencije. Pojmovi koji se konkretno odnose na davanje međudržavnog obrazovanja definisani su u Kodeksu dobre prakse u davanju međudržavnog obrazovanja UNESCO-a/Vijeća Evrope.

III. Opći principi

4. Nosioci inostranih kvalifikacija trebaju na zahtjev dobiti odgovarajući pristup vrednovanju njihovih kvalifikacija.

5. Odredbe koje se odnose na vrednovanje inostranih kvalifikacija trebaju vrijediti, *mutatis mutandis*, za vrednovanje perioda studija.

6. Procedure i kriteriji za vrednovanje inostranih kvalifikacija trebaju biti transparentni, dosljedni i pouzdani, te se trebaju povremeno provjeravati kako bi se povećala transparentnost, uzeo u obzir razvoj oblasti obrazovanja, te uklonili zahtjevi koji stvaraju nepotrebne komplikacije u proceduri.

7. U vrednovanju inostranih visokoškolskih kvalifikacija, međunarodni i nacionalni pravni okviri trebaju se primjenjivati na fleksibilan način kako bi priznavanje bilo moguće. U slučajevima gdje su postojeći državni zakoni u sukobu sa ovom Preporukom, Države se pozivaju da pažljivo prouče, mogu li se državni zakoni dopuniti.

8. Kad nakon temeljitog razmatranja slučaja tijelo nadležno za priznavanje zaključi da se priznavanje ne može dati u skladu sa zahtjevom podnosioca, treba razmotriti alternativno ili djelomično priznavanje.

9. U svim slučajevima gdje se odluka razlikuje od priznavanja koje traži podnosilac, kao i u slučajevima gdje nije moguć nikakav oblik priznavanja, tijelo nadležno za priznavanje treba obavijestiti podnosioca o razlozima za donesenu odluku i podnosiočevim mogućnostima žalbe protiv te odluke.

10. Kriteriji vrednovanja sadržani u ovoj Preporuci sastavljeni su kako bi se povećali dosljednost procedura i korištenje kriterija za vrednovanje inostranih kvalifikacija, čime se osigurava da će se slični slučajevi priznavanja razmatrati na opravdano slične načine širom oblasti Evrope. Ipak, postoji svijest da je ključno imati određenu fleksibilnost pri donošenju odluka o priznavanju, te da će se odluke do neke mjere razlikovati zavisno o nacionalnih obrazovnih sistema.

11. Proceduralne preporuke sadržane u ovom dokumentu imaju cilj da procedure vrednovanja budu dosljednije i transparentnije, te da se svim podnosiocima osigura pošteno razmatranje njihove prijave. Preporuke o procedurama i kriterijima koje treba slijediti jednako vrijede bez obzira je li rezultat procedure vrednovanja:

    (I) odluka o priznavanju;

    (II) savjet tijelu nadležnom za priznavanje koje donosi odluku;

    (III) izjava upućena pojedincu (pojedincima), ustanovi (ustanovama), mogućem poslodavcu (poslodavcima) ili drugima.

    Preporučuje se da podnosioci imaju pristup vrednovanju koje je relevantno za taj slučaj.

12. Iako cilj vrednovanja treba biti vrednovanje podnosiočevih inostranih kvalifikacija u pogledu kvaliteta, postoji svijest da u određenoj mjeri treba koristiti kvantitativne kriterije. Ipak, njihovo se korištenje treba ograničiti na slučajeve gdje su kvantitativni kriteriji relevantni za kvalitet i mogu dopuniti kvalitativne kriterije.

IV. Procedure vrednovanja

Informacije podnosiocima

13. Tijelo nadležno za priznavanje treba svim podnosiocima dati potvrdu primitka njihove prijave.

14. Nacionalni centri informisanja, tijela nadležna za priznavanje i druge agencije za vrednovanje trebaju objaviti standardizovane informacije o procedurama i kriterijima za vrednovanje inostranih visokoškolskih kvalifikacija. Te se informacije trebaju automatski dati svim podnosiocima, kao i licima koja se pripremno raspituju o vrednovanju njihovih inostranih kvalifikacija.

15. Vrijeme koje je obično potrebno da se obrade prijave za priznavanje, računajući od vremena kad su sve relevantne informacije predali podnosioci i/ili visokoškolske ustanove, treba se navesti podnosiocima. Prijave se trebaju obraditi što prije, a vrijeme obrade ne bi smjelo premašiti četiri mjeseca.

16. Nacionalni centri informisanja, tijela nadležna za priznavanje i druge agencije za vrednovanje trebaju savjetovati pojedince koji se raspituju o mogućnostima i procedurama za podnošenje formalnih prijava za priznavanje ili vrednovanje njihovih inostranih kvalifikacija. Kako je primjereno, u najboljem interesu pojedinca, trebaju se davati i neformalni savjeti tokom i nakon formalnog vrednovanja podnosiočevih kvalifikacija, ako je potrebno.

17. Nacionalni centri informisanja i tijela nadležna za priznavanje trebaju sastaviti spisak tipičnih slučajeva priznavanja i/ili usporedni pregled drugih obrazovnih sistema ili kvalifikacija u odnosu na one u njihovoj vlastitoj zemlji, kao pomagalo za dosljednost odluka o priznavanju. Trebaju razmotriti mogu li se te informacije dati na raspolaganje podnosiocima, pod uslovom da se te informacije koriste samo kao indikativni vodič, te da se svaka prijava vrednuje na pojedinačnoj osnovi.

Informacije o kvalifikaciji za koju se traži priznavanje

18. Odgovornost za davanje informacija o kvalifikaciji za koju se traži priznavanje

dijele podnosioci, visokoškolske ustanove u kojima su dodijeljene dotične kvalifikacije i tijelo nadležno za priznavanje koje preduzima vrednovanje, kao što je određeno u Lisabonskoj konvenciji o priznavanju, pogotovo u članovima III.3. i III.4. Visokoškolske ustanove jako se podstiču da izdaju Dodatak diplomi kako bi se olakšala procjena dotičnih kvalifikacija, pogotovo od strane procjenilaca isprava i mogućih poslodavaca.

19. U slučajevima kada izbjeglice, lica u situaciji sličnoj izbjegličkoj ili druga lica zbog dobrih razloga ne mogu dokumentovati kvalifikacije na koje se pozivaju, procjenioci isprava podstiču se da izrade i koriste Dokument o prošlosti, koji daje pregled navodnih kvalifikacija ili perioda studija uz sve raspoložive dokumente i popratne dokaze.

Naknade

20. Tijela nadležna za priznavanje i druge agencije za vrednovanje trebaju razmotriti je li moguće osigurati vrednovanje inostranih kvalifikacija kao besplatnu javnu uslugu. Tamo gdje to nije izvodivo, naknade trebaju biti što niže i ne smiju biti tako visoke da čine prepreku vrednovanju inostranih kvalifikacija.

21. Kad se odlučuje o visini eventualnih naknada koje se naplaćuju, treba uzeti u obzir trošak života te nivo plata i studentskih podrška u dotičnoj zemlji. Posebne mjere usmjerene na grupe s niskim prihodima, izbjeglice i prognanike, kao i ostale grupe u nepovoljnom položaju, trebaju se razmotriti kako bi se osiguralo da nijedan podnosilac ne bude zbog popratnih troškova spriječen u traženju priznavanja svojih inostranih kvalifikacija.

22. Sve naknade koje se naplaćuju za vrednovanje inostranih kvalifikacija trebaju bez izuzetka biti plative u valuti zemlje u kojoj se poduzima vrednovanje.

Prevođenje

23. Zahtjevi za prevođenje dokumenata trebaju se pomno odvagati i jasno odrediti, pogotovo u pogledu potrebe za ovlaštenim prevodima sudskih tumača. Treba se razmotriti mogu li se zahtjevi za prevođenje ograničiti na ključne dokumente, te mogu li se dokumenti na nekim stranim jezicima, koje određuje tijelo nadležno za priznavanje, prihvatiti bez prevođenja. Dotične se države podstiču da preprave eventualne postojeće zakone koji sprečavaju prihvaćanje dokumenata na nenacionalnim jezicima bez prevoda. Skreće se pažnja na činjenicu da korištenje Dodatka diplomi može pomoći da se smanji potreba za prevođenjem drugih ključnih dokumenata.

24. Po pravilu, naslovi inostranih kvalifikacija trebaju se dati u originalu, bez prevoda.

Provjera autentičnosti dokumenata

25. Sa obzirom na sve češću pojavu falsifikovanih diploma i drugih dokumenata, provjera autentičnosti dokumenata postaje sve važnija. Takva provjera nastoji utvrditi:

    (I) da li su dotični dokumenti vjerodostojni, tj. da li ih je izdala ustanova navedena na dokumentu i nisu li poslije bili nezakonito promijenjeni od strane podnosioca ili drugih; i

    (II) da li su dotični dokumenti zaista s pravom izdati podnosiocu.

26. Iako, prema tome, postoji vrlo stvarna potreba da se utvrdi autentičnost dokumenata kao dio procedure vrednovanja, ta se potreba ipak mora odmjeriti u odnosu na teret pod kojim je podnosilac. Osnovna pravila procedure trebaju pretpostaviti da je većina podnosilaca poštena, ali trebaju tijelima nadležnima za priznavanje dati priliku da traže jače dokaze autentičnosti kad god posumnjaju da su dokumenti falsifikovani. Iako će ovjerene kopije dokumenata biti dovoljne u većini

slučajeva, tijela nadležna za priznavanje trebaju biti u mogućnosti da traže izvorne dokumente kada se to smatra potrebnim u svrhu otkrivanja ili sprečavanja korištenja falsifikovanih dokumenata.

27. Države se podstiču da preispitaju eventualne državne zakone koji traže prekomplikovane i preskupe procedure ovjere, kao što je potpuna legalizacija svih dokumenata. Moderne komunikacije olakšavaju provjeru autentičnosti dokumenata na manje nezgrapne načine, a tijela nadležna za priznavanje i visokoškolske ustanove u zemlji porijekla podstiču se da brzo i pozitivno reaguju na zahtjeve za direktnim informacijama o dokumentima za koje se tvrdi da su ih oni izdali.

28. U slučaju izbjeglica, prognanika i drugih lica koje zbog dobrih razloga i uprkos svojem najvećem i ustrajnom trudu nisu u stanju dokumentovati svoje kvalifikacije na koje se pozivaju, treba razmotriti mogu li se pronaći alternativni načini da se priznaju te kvalifikacije. Takve se mjere moraju prilagoditi okolnostima njihove prijave za priznavanje i mogu uključivati redovne ili posebno dogovorene ispite, razgovore sa zaposlenicima visokoškolskih ustanova i/ili tijela ovlaštenog za priznavanje i izjave pod zakletvom pred zakonski nadležnim tijelom.

V. Kriteriji vrednovanja

Status ustanove

29. Sa obzirom na veliku raznovrsnost visokoškolskih ustanova i promjene u međudržavnom obrazovanju, status neke kvalifikacije ne može se utvrditi ako se ne uzima u obzir status ustanove i/ili programa kroz koje je kvalifikacija dodijeljena.

30. Procjenilac isprava treba nastojati utvrditi pripada li visokoškolska ustanova visokoškolskom sistemu države koja je stranka Lisabonske konvencije o priznavanju i/ili spada u oblast Evrope. U slučaju kvalifikacija koje dodjeljuju visokoškolske ustanove osnovane putem međudržavnih sporazuma, procjenilac isprava treba analizirati te sporazume na osnovu principa propisanih u Kodeksu dobre prakse u davanju međudržavnog obrazovanja UNESCO-a/Vijeća Evrope.

31. Neke su zemlje uspostavile sistem formalnog vrednovanja svojih visokoškolskih ustanova i programa. Prilikom procjene kvalifikacija iz takvih sistema, procjenioci isprava trebaju primjereno uzeti u obzir rezultate procesa formalnog vrednovanja.

Vrednovanje pojedinačnih kvalifikacija

32. Priznavanje inostranih kvalifikacija može se tražiti u razne svrhe. Vrednovanje treba primjereno uzeti u obzir svrhu (svrhe) za koju se traži priznavanje, a izjava o priznavanju treba jasno navesti svrhu (svrhe) za koju vrijedi ta izjava.

33. Prije preduzimanja vrednovanja, tijelo nadležno za priznavanje treba odrediti koji se državni i međunarodni pravni tekstovi odnose na dotični slučaj, te zahtijevaju li donošenje neke određene odluke ili postupanje prema određenoj proceduri.

34. Vrednovanje treba također uzeti u obzir prošlu praksu u sličnim slučajevima priznavanja, kako bi se osigurala dosljednost u praksi priznavanja. Prošla praksa treba biti vodič, a eventualne značajne promjene prakse trebaju biti opravdane.

35. Vrednovanje inostrane kvalifikacije treba u sistemu zemlje u kojoj se traži priznavanje prepoznati kvalifikaciju koja je najsličnija inostranoj kvalifikaciji, uzimajući u obzir svrhu za koju se priznavanje traži. U slučaju kvalifikacije koja pripada inostranom obrazovnom sistemu, vrednovanje treba uzeti u obzir njezino relativno mjesto i funkciju u poređenju sa drugim kvalifikacijama u istom sistemu.

36. Kvalifikacije koje su otprilike na istom nivou mogu pokazivati značajne razlike u smislu sadržaja, profila i stečenog znanja. U vrednovanju inostranih kvalifikacija te se razlike trebaju razmatrati na fleksibilan način, a samo značajne razlike s obzirom na svrhu za koju se traži priznavanje (npr. akademsko ili *de facto* stručno priznavanje) trebaju voditi do djelomičnog priznavanja ili nepriznavanja inostranih kvalifikacija.

37. Priznavanje inostranih kvalifikacija treba biti dodijeljeno, osim u slučaju kad se može pokazati značajna razlika između kvalifikacije za koju se traži priznavanje i relevantne kvalifikacije države u kojoj se traži priznavanje. Primjenjujući ovaj princip, vrednovanjem treba nastojati utvrditi sljedeće:

    (a) da li su razlike u stečenom znanju između inostrane kvalifikacije i relevantne kvalifikacije zemlje u kojoj se traži priznavanje previše značajne da bi se dopustilo priznavanje inostrane kvalifikacije kakvo traži podnosilac. Ako jesu, vrednovanjem treba nastojati utvrditi može li se dodijeliti alternativno, djelomično i/ili uslovno priznavanje;

    (b) da li su razlike u pristupu daljim djelatnostima (kao što su dalji studij, djelatnosti istraživanja, plaćeno zaposlenje) između inostrane kvalifikacije i relevantne kvalifikacije zemlje u kojoj se traži priznavanje previše značajne da bi se dopustilo priznavanje inostrane kvalifikacije kakvo traži podnosilac. Ako jesu, vrednovanjem treba nastojati utvrditi može li se dodijeliti alternativno, djelomično i/ili uslovno priznavanje;

    (c) da li su razlike u ključnim elementima jednog ili više programa koji vode do kvalifikacije u poređenju s programom (programima) koji vode do relevantne kvalifikacije zemlje u kojoj se traži priznavanje previše značajne da bi se dopustilo priznavanje inostrane kvalifikacije kakvo traži podnosilac. Ako jesu, vrednovanjem treba nastojati utvrditi može li se dodijeliti alternativno, djelomično i/ili uslovno priznavanje. Uporedivost elemenata programa treba se, međutim, analizirati jedino radi uporedivosti stečenog znanja i pristupa daljim djelatnostima, a ne kao nužan uslov za priznavanje sam po sebi;

    (d) da li može procjenilac isprava dokumentovati da su razlike u kvaliteti programa i/ili ustanove u kojima je kvalifikacija dodijeljena u odnosu na kvalitet programa i/ili ustanova koji dodjeljuju sličnu kvalifikaciju prema čijim se uslovima traži priznavanje previše značajne da bi se dopustilo priznavanje inostrane kvalifikacije kakvo traži podnosilac. Ako može, vrednovanjem treba nastojati utvrditi može li se dodijeliti alternativno, djelomično i/ili uslovno priznavanje.

38. Kad se uz određenu inostranu kvalifikaciju u zemlji porijekla veže formalna prava, kvalifikacija se treba procijeniti kako bi se nosiocu dala uporediva formalna prava u zemlji domaćinu, u onoj mjeri u kojoj postoje i izviru iz znanja i vještina koje potvrđuje kvalifikacija.

39. Priznavanje kvalifikacija izdatih prije više godina moglo bi biti problematičnije nego priznavanje nedavnih kvalifikacija. Mjera do koje je neka kvalifikacija zastarjela zavisit će o dotičnom području kao i o djelatnostima koje je podnosilac preduzimao nakon izdavanja kvalifikacije. Općenito govoreći, starije kvalifikacije trebalo bi priznavati na isti način kao slične kvalifikacije izdate u zemlji u kojoj se traži priznavanje. Može se razmatrati može li relevantno radno iskustvo nadoknaditi zastarjele kvalifikacije.

40. Tijela nadležna za priznavanje i druge agencije za vrednovanje trebaju se podsticati da stave akcenat na stečena znanja i stručnost, kao i obrazovni kvalitet određenog obrazovnog programa i da gledaju na njegovo trajanje kao na samo jedan indikator nivoa uspjeha dostignutog na kraju programa. Postupak vrednovanja treba uzeti u obzir da priznavanje prethodnog učenja, prenos bodova, različiti oblici

pristupa visokom obrazovanju, dvostruki stepeni i učenje tokom života mogu skratiti trajanje nekih akademskih kvalifikacija, a da ne smanje stečena znanja, pa se odluka da se ne dodijeli priznavanje ne smije zasnivati samo na trajanju.

41. Vrednovanje inostrane kvalifikacije treba staviti akcenat na kvalifikaciju za koju se traži priznavanje. Prethodni nivoi obrazovanja trebaju se razmatrati samo kad te nivoi imaju važan uticaj na rezultat vrednovanja i trebaju se što više ograničiti na kvalifikacije na nivou koji neposredno prethodi kvalifikaciji za koju se traži priznavanje.

42. Kad preduzimaju vrednovanje, tijela nadležna za priznavanje i druge agencije za vrednovanje trebaju primijeniti svoju stručnost i najbolje profesionalne vještine, te uzimati na znanje sve relevantne objavljene informacije. Kad su na raspolaganju odgovarajuće informacije o stečenom znanju utjelovljenom u kvalifikaciji, to u vrednovanju treba imati prednost pred razmatranjima obrazovnog programa koji je doveo do kvalifikacije.

VI. Rezultat vrednovanja

43. Zavisno od državnog prava i prakse, rezultat vrednovanja inostrane kvalifikacije može imati oblik:

    (a) odluke o priznavanju;

    (b) savjeta drugoj ustanovi, koja zatim donosi odluku o priznavanju;

    (c) izjave podnosiocu ili onima kojih se to tiče (npr. postojećim ili mogućim poslodavcima, visokoškolskim ustanovama itd.) koja daje usporedbu inostrane kvalifikacije sa sličnim kvalifikacijama u zemlji u kojoj se traži priznavanje, a da nije formalna odluka o priznavanju.

44. Mreža ENIC, kao i nadležna tijela, trebaju razraditi modele za standardizovane izjave o vrednovanju na europskom i/ili državnom nivou. Kako bi se olakšalo međunarodno priznavanje, agencije za vrednovanje trebaju koristiti te standardizovane izjave što je više moguće.

45. Kad se priznavanje ne može dodijeliti u skladu sa zahtjevom podnosioca, tijelo nadležno za priznavanje ili agencija za vrednovanje trebaju što više i što preciznije pomoći podnosiocu u određivanju popravnih mjera koje podnosioci mogu poduzeti kako bi dobili priznavanje u nekoj kasnijoj fazi.